

ПОВОДЖЕННЯ З НЕБЕЗПЕЧНИМИ КОМПОНЕНТАМИ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У роботі проведено аналіз поводження з небезпечними компонентами побутових відходів у Вінницькій області, який показав відсутність системи поводження з ними. Також наведені рекомендації щодо поводження з небезпечними компонентами побутових відходів

Ключові слова: небезпечні компоненти, токсичні речовини, поводження з відходами, батарейки.

Abstract

The paper analyzes the hazardous household waste management in Vinnytsia region has showed an absence of the appropriate management system. There are also presented the recommendations for the hazardous household waste management.

Keywords: hazardous household waste, toxic substances, waste management, batteries.

Вступ

Відомо [1], що приблизно 0,1 % твердих побутових відходів (ТПВ) складають небезпечні побутові відходи, тобто ті відходи, що утворюються в процесі життєдіяльності людини в житлових та нежитлових будинках і мають такі фізичні, хімічні, біологічні чи інші небезпечні властивості, які створюють або можуть створити значну небезпеку для навколишнього природного середовища або здоров'я людини та які потребують спеціальних методів і засобів поводження з ними. Зокрема, до небезпечних компонентів ТПВ відносяться миючі засоби, фарби, клеї, прострочені медикаменти, люмінесцентні лампи, пестициди, добрива, батарейки та акумулятори, відходи електричного та електронного обладнання, ртутьвмісні матеріали (наприклад, термометри). На сьогоднішній день ці види відходів збираються разом з іншими ТПВ та накопичуються на полігонах (сміттєзвалищах), де вони становлять серйозну небезпеку для довкілля та здоров'я людини, оскільки токсичні сполуки, які у них містяться, можуть вільно контактувати із навколишнім середовищем. В той же час, в Україні відсутні ефективні механізми поводження із такого типу відходами. Метою даної статті є аналіз небезпечних компонентів побутових відходів у Вінницькій області та способів поводження з ними, а також надання відповідних рекомендацій.

Результати дослідження

Ситуація із небезпечними компонентами у складі ТПВ у Вінницькій області залишається досить складною. Підприємства, установи та організації зобов'язані збирати такі відходи окремо і укладати договори на їх вивезення або утилізацію із ліцензованими підприємствами. Тому поводження із небезпечними побутовими відходами у комерційному секторі відбувається переважно належним чином, окрім деяких випадків відсутності подібних договорів із відповідними санкціями щодо підприємств-порушників. Крім того, всі організації, які мають справу із небезпечними відходами, отримують відповідний дозвіл згідно Положення про порядок видачі дозволу на експлуатацію об'єкта поводження з небезпечними відходами.

Однак, значно гіршою є ситуація із поводженням з небезпечними побутовими відходами населенням. Згідно Правил надання послуг з вивезення побутових відходів передача небезпечних відходів у складі побутових відходів здійснюється споживачами та виконавцями послуг з вивезення побутових відходів відповідно до вимог санітарного законодавства спеціалізованим підприємствам, що одержали ліцензії на здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами. Незважаючи на існуючі законодавчі акти і програми і зобов'язання людей не викидати небезпечні відходи разом з іншими відходами, у населених пунктах Вінницької області практично відсутні будь-які механізми реалізації державної політики у даному напрямку.

Лише нещодавно в окремих населених пунктах (м. Вінниця, м. Ладижин, смт. Стрижавка Вінницького району) організовано пункти прийому найпоширеніших небезпечних побутових відходів (люмінесцентних ламп, батарейок, термометрів). Це реалізовано за ініціативи приватних підприємств та громадськості. Деякі пункти містять відповідні інформаційні матеріали (рис. 1).

У м. Вінниці у 2013 році в рамках співпраці із Польщею розпочалася кампанія з організованого збору та утилізації відпрацьованих батарейок. Проект передбачає співпрацю з освітніми установами (участь взяли більшість вищих та середніх навчальних закладів), громадськими організаціями та пунктами роздрібної торгівлі, яким безкоштовно були надані контейнери для збору використаних батарейок. Їх транспортування та переробка відбувається також за рахунок організаторів проекту. За два місяці було зібрано більше 1 тонни використаних батарейок. Також в рамках проекту були проведені семінари, на яких учасники були ознайомлені із польським досвідом, методами ефективного проведення просвітницьких кампаній та заохочення населення до збору небезпечних компонентів побутових відходів.

З огляду на те, що у Вінницькій області тільки розбудовується ефективна та екологічно прийнятна система поводження з ТПВ, дані проекти мають особливе значення як для розвитку самої інфраструктури поводження з ТПВ, так і для підвищення екологічної свідомості та культури громадян.

В усіх інших випадках небезпечні побутові відходи викидаються разом з іншими відходами, потрапляючи в подальшому на полігони (сміттєзвалища). На жаль, спеціалізовані підприємства у сфері поводження з небезпечними відходами на території Вінницької області працюють лише у м. Вінниці та околицях. Вони приймають для подальшого поводження наступні небезпечні відходи: люмінесцентні лампи та інші відходи, що містять ртуть; нафтопродукти; свинцеві акумулятори; розчини кислот чи основ; відходи і брукт електричних та електронних пристроїв; медичні відходи; відходи виробництва, одержання і застосування фармацевтичних препаратів; відходи виробництва, одержання і застосування чорнила, барвників, пігментів, фарб, лаків, оліф; відходи виробництва, виготовлення і застосування смол, латексів, пластифікаторів, клеїв/в'язучих матеріалів; відходи, які складаються або містять хімічні речовини, що не відповідають специфікації або мають прострочений термін придатності; відходи сумішей масло/вода, вуглеводні/вода, емульсії; гальванічний шлам; розчини після травлення металів. У зв'язку з цим, навіть за наявності пунктів збирання небезпечних відходів від населення, постає проблема їх подальшого транспортування. Таке територіальне розташування фактично унеможливує обслуговування більшої частини території області. Крім того, працюючі на території Вінницької області спеціалізовані підприємства самі не переробляють небезпечні відходи, а лише збирають їх і передають іншим підприємствам. Варто зазначити, що в Україні потужності підприємств, які можуть переробляти небезпечні відходи дуже невеликі.

Найбільш актуальними рекомендаціями у галузі поводження з небезпечними компонентами побутових відходів є наступні:

- гармонізація європейського та українського законодавства [2] у сфері поводження з небезпечними компонентами побутових відходів. Необхідно підготувати законодавчу базу для створення і ефективної роботи єдиної системи поводження з небезпечними відходами, в тому числі і в складі ТПВ.

- вдосконалення та законодавче закріплення переліку небезпечних компонентів побутових відходів, при поводженні з якими будуть застосовуватись вимоги, які сьогодні існують для інших небезпечних (промислових) відходів.

- зобов'язання виробників продукції, яка після використання стає небезпечними компонентами побутових відходів вести облік обсягів, властивостей та походження цих небезпечних відходів та забезпечення надання цієї інформації усім зацікавленим сторонам.

- забезпечення запобігання надходженню небезпечних компонентів побутових відходів у доквілля шляхом їх роздільного збирання.

- створення пунктів організованого збирання небезпечних відходів та визначення вимог до них.

- створення ефективної системи моніторингу процесу поводження з небезпечними відходами та підприємств, які здійснюють поводження з ними.

- встановлення правил пакування та маркування небезпечних відходів згідно з міжнародними стандартами та стандартами ЄС.

- розроблення керівництв по ідентифікації небезпечних відходів, по їх відокремленню, елементарним правилам поводження.

- налагодити координаційну діяльність органів місцевого самоврядування, органів центральної влади, громадськості та інших зацікавлених сторін у сфері поводження з небезпечними компонентами побутових відходів.
- створення ефективної системи інформування громадськості щодо безпечного поводження з небезпечними компонентами побутових відходів.
- розроблення системи стимулювання правильного (коректного) поводження з небезпечними компонентами побутових відходів.
- встановлення відповідальності за порушення при поводженні з небезпечними компонентами побутових відходів.

Висновки

Загальна ситуація із небезпечними компонентами у складі побутових відходів у Вінницькій області є досить складною. Лише нещодавно в окремих населених пунктах організовано пункти прийому найпоширеніших небезпечних побутових відходів – батарейок та, подекуди, ртутьвмісних ламп. На жаль, не сприяє покращенню ситуації і недостатня кількість спеціалізованих підприємств у сфері поводження з небезпечними відходами. У зв'язку з цим, навіть за наявності пунктів збирання небезпечних відходів від населення, постає проблема їх подальшого транспортування та переробки. Таким чином, у Вінницькій області на сьогодні відсутні реальні механізми зменшення впливу на довкілля небезпечних компонентів у складі побутових відходів за винятком окремих громадських ініціатив. Головними рекомендаціями для ефективного поводження з небезпечними компонентами побутових відходів є закладання відповідної законодавчої бази із врахуванням світового досвіду, а також створення реальних механізмів екологічного безпечного поводження з такого типу відходами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Руководство по современному управлению твердыми бытовыми отходами / Филипп Фишо // Программа Тасис «Устойчивое развитие в Украине». – К. – 316 с.
2. Стратегія поводження з відходами, що містять ртуть. Програма розвитку ООН в Україні. Трансформація ринку в напрямку енергоефективного освітлення 2014.

Віталій Анатолійович Іщенко – канд. техн. наук, завідувач кафедри екології та екологічної безпеки, Вінницький національний технічний університет

Ishchenko, Vitalii A. — Ph.D., Head of the Department of Ecology and Environmental Safety, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia